

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Adaptace rusky mluvících studentů v českém prostředí

Assiya Urazbayeva

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Bakalářská práce

Adaptace rusky mluvících studentů v českém prostředí

Assiya Urazbayeva

Vedoucí práce:

Mgr. Martin Švantner, Ph.D.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, srpen 2020

.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce Mgr. Martinu Švantnerovi, PhD., za jeho čas a cenné rady, které mi poskytnul. Dále bych tímto chtěla vyjádřit poděkování všem respondentům, za jejich přínos pro výzkumnou část mé práce. V neposlední řadě patří obrovské poděkování mé rodině, bez které bych tuto práci nemohla dokončit.

OBSAH

1. ÚVOD.....	6
2. TEORETICKÁ ČÁST.....	7
2. 1. RUSKÝ MLUVÍCÍ STUDENTI: PŘÍČINY VÝBĚRU ČR PRO STUDIUM.....	7
2. 2. INTERNETOVÁ KOMUNIKACE A JEJÍ VLIV NA PROCES MIGRACE.....	10
2. 3. HUMOR A SOCIÁLNÍ SÉMIOLOGIE.....	12
2. 4. HUMOR A FENOMENOLOGICKÁ SOCIOLOGIE.....	14
3. METODOLOGICKÁ ČÁST.....	19
3. 1. CÍL VÝZKUMU A DESIGN VÝZKUMU.....	19
3. 3. VÝZKUMNÝ VZOREK.....	19
3. 4. KVALITATIVNÍ ROZHOVORY. VÝBĚR VZORKŮ.....	21
3. 5. POPIS RESPONDENTŮ.....	23
3. 6. FENOMENOLOGICKÁ METODA ANALÝZY DAT.....	24
3. 7. ETIKA.....	25
4. ANALYTICKÁ ČÁST.....	26
4. 1. SÉMIOLOGICKÁ ANALÝZA MEMŮ.....	26
4.2. KVALITATIVNÍ ROZHOVORY.....	33
5. ZÁVĚR.....	41
6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	43
6. 1. ODBORNÉ ZDROJE.....	43
6. 2. OSTATNÍ ZDROJE.....	48
7. SEZNAM OBRÁZKŮ.....	49
8. PŘÍLOHY.....	49
9. RESUME.....	52

1. ÚVOD

Česká republika se stala populární destinací, kterou si zahraniční studenti vybírají za účelem získání vysokoškolského titulu. Migrace je sama o sobě často zkoumaným tématem, a existují studii, které se zabývaly přímo rozbořem tématu věnujícímu se tomu, proč si tolik studentů z postsovětských zemí volí ke studiu právě Českou republiku [Bittnerová a Moravcová 2013; Leontiyeva a Kopecká 2018]. Včetně se jedná o bakalářské a diplomové práce studentů, kteří jsou sami přistěhovalci, a shledávají tento fenomén zajímavým [Imangaziyeva 2010; Jexembayeva 2010; Yudenko 2017].

Cílem této práce je zkoumání problému adaptace ruský mluvících studentů skrze analýzu komunikativního chování na sociálních sítích, přičemž se chci zaměřit především na humorné aspekty komunikace. Studenti často vytvářejí vlastní skupiny, kde nacházejí podporu a rady, komunikují s vrstevníky, kteří sdílí stejné zkušenosti. Jinými slovy lze říci, že studenti zde nepocítují jazykové a kulturní bariéry. A humor nese klíčovou socializační funkci – vytváří solidaritu mezi participanty skupiny a je projevem různých emocí spojených s životními situacemi. Jazykové chování zahraničních studentů na sociálních sítích může prohloubit pochopení způsobů a procesů možné socializace a exkluze.

Výzkum bude proveden pomocí multimodální sémiotické analýzy vzešlé ze sociální sémiotiky a sociolingvistiky na materiálech humoristické skupiny *Brno i memovy zagovor* (Brno a memové spiknutí) na ruské sociální síti *Vkontakte*. První fází zkoumání bude obsahová analýza zvoleného vzorku, druhou fází výzkumu budou kvalitativní rozhovory s účastníky zkoumané skupiny.

2. TEORETICKÁ ČÁST

V této části práce se zabývám migrací za účelem studia, možnými problémy zahraničních studentů, důvodem, proč je Česká republika tak atraktivní pro ruský mluvící studenty, významem sociálních sítí, internetovou komunikací a základní teorií humoru.

2. 1. RUSKY MLUVÍCÍ STUDENTI: PŘÍČINY VÝBĚRU ČR PRO STUDIUM

V době globalizace se vysokoškolské vzdělání do značné míry rozvíjí na internacionálních a tržních základech. Nacházíme zde jak kulturní, tak i ekonomický přínos, který spočívá v tom, že zahraniční studenti přispívají do hospodářství země, v níž momentálně studují, což se stalo důvodem pro to, aby hlavní mezinárodní hráči vyvíjeli ve svých zemích s ohledem na zahraniční studenty větší úsilí v souvislosti s usnadněním jejich vstupu a integrace [Spring 2009: 2-3]. Mezi zavedená opatření patří i takové významné změny, jako jsou ty v migrační legislativě a ve vízové politice a postupech [Findlay 2011: 178].

Studenti-migranti se mohou setkat s řadou problémů, které mohou bránit jejich integraci v českém prostředí. V přehledu Evropské komise "*Integrating Students from Migrant Backgrounds into Schools in Europe: National Policies and Measures*" [2019] o vzdělávání dětí migrantů na základních a středních školách vynikají tři typy problémů, které dle mého názoru lze aplikovat na studenty vysokých škol:

- **migrační procesy:** byrokratický systém, odchod z rodné země, potřeba zvládnout nový jazyk, přizpůsobení se novému prostředí, pravidlům a normám;
- **socioekonomický a politický kontext:** integrační politika; diskriminace podle země původu, finanční prostředky;
- **proces učení:** cena a dostupnost vzdělávání, omezená jazyková schopnost, velký rozdíl mezi programy vzdělávání, nedostatečná podpora, nedostatek sociální a emocionální podpory, nedostatek znalosti lokálních dějin a kontextu.

Student také může vzít v úvahu možné výhody studia v zahraničí, mezi které patří mimo jiné skutečnost, že stěhování do nové destinace může být prvním krokem na cestě k získání trvalého pobytu v zemi studia [Gribble 2008: 25], protože získání studentského víza je jednodušší a imigrační zákony nejsou tak přísné [Kopecká 2012: 12], dále zvýšení kulturního a sociálního kapitálu, zvyšování úrovně znalostí a dovedností pro konkurenceschopnost na trhu práce v rodné zemi [Raghuram 2012: 142; Gribble 2008: 31, 34].

Po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 došlo v nových nezávislých státech ke krizové situaci: přechod z plánovaného hospodářství na tržní, privatizace, zavádění nových veřejných a sociálních institucí. Avšak ve stejné době byly otevřeny hranice a spadla železná opona [Arkhipova 2001: 430-476], a proto se migrační procesy staly jednodušší. V roce 2000 se situace v těchto zemích zlepšila a ekonomika začala být stabilní¹. Postupně vzrůstal počet lidí, kteří si mohli z finančního hlediska dovolit poslat své děti studovat do zahraničí. Mladí lidé se také stali motivovanějšími ve snaze o

---

¹ Na základě zvyšování HDP daných zemí.

získávání kvalitního mezinárodního vzdělání, které zvýší jejich konkurenceschopnost na trhu práce. Objevila se řada soukromých firem, které poskytují pomoc při shromažďování dokumentů a hledání programů pro studium v zahraničí. To znamená, že se objevily politické a finanční příležitosti.

Jedním z klíčových faktorů, proč je Česká republika jednou z příznivých zemí pro studentskou migraci rusky mluvících studentů, je možnost bezplatně získat kvalitní evropské vzdělání [Kopecká 2012: 11]. Získat bezplatné vzdělání se stalo možné díky zákonu 111/1998 Sb. "O vysokých školách": studium zdarma v českém jazyce dostupné jak Čechům, tak i cizincům s patřičnými znalostmi českého jazyka, pod nímž školy obvykle chápou úroveň znalosti jazyka B2 podle CEFR. Také vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004 zvýšil zájem studentů o migraci do této země. Obvyklou strategií, kterou studenti volí pro vstup na univerzitu, je studium na jazykových kurzech češtiny do půl roku nebo roka. Po absolvování kurzů mohou složit zkoušky a získat jazykový certifikát B2. Další nutnou podmínkou pro přijetí je nostrifikace maturitního vysvědčení, tedy složení zkoušky, aby se potvrdilo, že úroveň vzdělání získané v zemi původu je totožné s českým systémem [msmt.cz 2020]².

Na stránkách největšího ruskojazyčného blogu o studiu v Česku, jehož zakladatel spolupracuje s UJOP Karlovy univerzity, jsou uvedeny následující příčiny: geopolitická poloha, slovanská kultura a příbuzné jazyky, společná sovětská minulost, absence imperialistických ambicí, ekonomika,

---

² Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Uznávání zahraničního vzdělání v ČR, tzv. "Nostrifikace". [online] [21. 04. 2020]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/nostrifikace>>.

ateismus, úroveň vyššího vzdělání, ekologie a klima [podebrady.ru 2020]³. Důvody v článku mohou být sporné, ale studenti se na ně spoléhají při výběru země nebo je používají k přípravě na rozhovor při získávání víza.

2. 2. INTERNETOVÁ KOMUNIKACE A JEJÍ VLIV NA PROCES MIGRACE

Každodenní život čím dál více ovlivňuje rychlost a intenzita šíření informací a komunikačních toků. K tomu nezpochybnitelně přispěl vývoj internetu. S rozvojem mobilních technologií, které jsou jakousi intuitivní styčnou plochou, se využívání možností internetu stalo mnohem snadnější. Lidé přestali být pouze spotřebiteli informací, ale každý den aktivně vytvářejí vlastní obsah [Dekker a Engbersen 2012: 401]. Tyto komunikační sítě mají vliv i na proces migrace. Usnadnilo se vyhledávání informací, vyplňování a podávání dokumentů, komunikace s lidmi, kteří již mají nějaké zkušenosti s pobytem v jiné zemi. To umožnilo získat okamžité odpovědi na otázky, které vznikají, což zvyšuje odhodlání k migraci. Ve svém článku Dekker a Engbersen [2012: 413] zdůrazňují čtyři způsoby, jak sociální média transformují a usnadňují proces migrace:

- pomoc migrantům udržovat silné vazby s rodinou a přáteli,
- komunikační vazby, pokud je obtížné je vytvořit, a to zejména při organizaci procesu migrace, a otázky bydlení,
- používání sociálních médií, které vytváří novou infrastrukturu složenou z latentních vazeb,
- zdroje neoficiálních vnitřních znalostí o probíhání migrace.

---

³ Podebrady.ru. 8 prichin vybrat' Chehiji. [online] [cit. 21. 04. 2020]. Dostupné z: <"<https://www.podebrady.ru/2009/12/06/proc/>"<https://www.podebrady.ru/2009/12/06/proc/>>.

To přispívá k vytváření nových komunikačních sítí bez ohledu na nedostatek domácích vazeb a současně to vede k řádné integraci v cílové zemi. Migranti už nejsou tolik závislí na hledání kontaktů a netrpí nedostatkem komunikace ve své geografické blízkosti. Vnímají on-line známé, stejně jako lidi, s nimiž se setkávají tváří v tvář [Brekke 2008: 111, citován in Bates a Komito 2012: 2].

Blumenstock, Chi a Tan [2019: 2] sdílejí tyto mechanismy komunikačních sítí na internetu:

- **informační kapitál** (*information capital*): sítě, které přenášejí informace, migrant je spojen s mnoha dalšími prostřednictvím krátkých síťových cest. Příklady o skupinách ruský mluvících studentů: *Kdovi Praga*⁴, *Pozor! Brno*⁵, *Rabota Praga*⁶ atd.
- **kooperační kapitál** (*cooperation capital*): propojení sítí podporuje sociální podporu a sankce. Příklad: *Brno i memovy zagovor*⁷, *Druzja Praga*⁸ atd.

Tato pozorování jsou v souladu s výzkumy o vlivu internetu na sociální vztahy. Barry Wellman [2001: 227] a Manuel Castells [2003: 128-130] zavedli nový termín “síťový individualismus” (*networked individualism*). Jednotlivec je participantem různých a odlišných skupin, jejichž ostatní členové mezi sebou často téměř nejsou v kontaktu a mohou se nacházet v různých částech světa. Použití určité skupiny závisí na tom, co je

---

⁴ *Kdovi Praga Chehija*. Rady a odpovědi na otázky týkající se života v Česku. [online] [cit. 21. 04. 2020]. Dostupné z: <<https://vk.com/kdovi>>.

⁵ *Pozor Brno*. Tipy a odpovědi na otázky týkající se života v Brně. [online] [cit. 21. 04. 2020]. Dostupné z: <<https://vk.com/pozor.brno>>.

⁶ *Rabota Praga*. Hledání práce a pracovníků v Praze a Česku. [online] [cit. 21. 04. 2020]. Dostupné z: <https://vk.com/prague_rabota>.

⁷ *Brno i memovy zagovor*. Vytváření humorného obsahu. [online] [cit. 21. 04. 2020]. Dostupné z: <https://vk.com/kak_zaplatit_za_musor>.

⁸ *Druzja Praga*. Hledání přátel. [online] [cit. 21. 04. 2020]. Dostupné z: <https://vk.com/drug_prg>.

nyní požadováno: informace nebo podpora. Tyto sítě již byly před příchodem internetu, ale s rozvojem technologií se stále více spojují v síť jako samostatné etnikum, do centra pozornosti se dostává něco více než jen sociální skupina. To mělo vést k větší izolaci. Ale později to přerostlo v "síťovou společenskost" (*networked sociability*). S rostoucím sociálním využíváním sítí se vytvářejí skupiny vrstevníků, které mají společný kontext, ale všichni účastníci zůstávají rovnocennými jednotlivci [Bates a Komito 2012: 25]. Obsahu jedné z takových skupin studentů-migrantů věnuji pozornost v metodologické části své bakalářské práce.

2. 3. HUMOR A SOCIÁLNÍ SÉMIOTIKA

Tato práce je zaměřena na zkoumání komunikace mezi rusky mluvícími studenty a soustředím se v ní na humorné aspekty komunikace, a to zejména kvůli socializační funkci a vytváření solidarity mezi participanty skupin [Attardo 2017]. Dále věnuji pozornost sociální sémiotice a fenomenologizujícímu přístupu zkoumání humoru. K těmto teoriím se dostaneme v analytické části práce.

Termín sociální sémiotika poprvé použil Michael Halliday v názvu své knihy *Language As Social Semiotics* [1978]. V této publikaci představil teorii systémové funkční lingvistiky. Jazyk jako sociální sémiotika byl chápán jako "interpretace jazyka v sociokulturním kontextu, v němž byla kultura interpretována v sémiotických termínech" [Halliday 1978: 2]. Dále byl vývoj sociální sémiotiky ovlivněn knihou *Language as ideology* Gunthera Kresse a Roberta Hodge [1979], která měla vliv na tvorbu metodologických základů sociální sémiotiky. Teorie modů a multimodality jsou vhodné pro analýzu internetových memů a také se jedná o jeden z předmětů mého výzkumu.

Internetové memy jsou příkladem multimodálních komunikačních entit. Komunikace prostřednictvím memů závisí na porozumění příjemce, což je důvodem, proč byla například určitá mem-šablona použita k reakci na vtipný impuls. Jazyk není vnímán jako statický jazykový systém, ale jako "interpretace jazyka v sociokulturním kontextu, v němž byla kultura interpretována v sémiotických termínech" [Halliday 1978: 2]. Bylo zřejmé, že texty, které lingvisté zkoumají, vytvářejí významy nejen prostřednictvím jazyka, ale také pomocí jiných modů (obraz, zvuk, pohyb atd.). V tomto ohledu je důležité pochopit, jak se tyto nelingvistické prostředky používají k přenosu myšlenek a názorů. G. Kress a V. Leeuwen ve své knize *Reading Images: The Grammar of Visual Design* píše o selhání zkoumání na základě textů a ústních zdrojů, soustředí pozornost na vizuální prvky textu, jako je tvar, perspektiva, barva, pohyb a pohled [Kress, Leeuwen 1996: 16, 56, 117]. Stejně tak je možné analyzovat i výrobu a interpretaci memů z pohledu multimodální perspektivy. Van Leeuwen [2005: 285] tvrdí, že:

“...sémiotické zdroje (*semiotic resource*) mají obsahový potenciál (*meaning potential*), který je založen na jejich minulých typech použití a sadě možností, založených na jejich možném využití, a budou aktualizované v konkrétních sociálních kontextech, kde jejich použití podléhá té či oné podobě sémiotického modu⁹.”

Memes mají také obsahový potenciál. Téměř každý *meme* je vytvořen s cílem vyjádřit něco, například humornou situaci. V tom kontextu, ve kterém jsou *memes* používány, hlavně na internetu a sociálních sítích, bude výklad *memů* do značné míry záviset na jejich znalosti, funkci a využití různými uživateli internetu. Některé *memy*, jako jsou záběry reakcí, neobsahují text (i když zařazení textu jako nadpis nebo úvod k *memům* je

samozřejmostí), což znamená, že příjemce nebo čtenář by měl být schopen správně interpretovat k *memu* nějaký text, nebo jeho nedostatek. Komunikace pomocí *memů* závisí na odesílateli, který používá určité vzory pro motivaci k humornému impulsu. A reakce příjemců na tento impuls závisí na pochopení těchto modů. Sociální sémiotika přehodnocuje princip arbitrárnosti jazykového znaku, který navrhl Ferdinand de Saussure [1996]. Podle tohoto principu vazba označujícího a označovaného je arbitrární, nemotivovaná. Nicméně v článku Kresse s charakteristickým názvem *Against Arbitrariness* autor tvrdí, že význam znaku je vytvořen v procesu jeho použití: "Znak jsou vždy motivovaný zájmy jeho výrobce a vlastnostmi vybranými pro kritickou analýzu textu" [Kress, 1993: 173]. Jak bylo uvedeno výše, multimodalita zdůrazňuje význam sociálního kontextu, stejně jako zdrojů dostupných k vytvoření významu. Zvláštní pozornost je věnována určitému výběru zdrojů lidmi, nikoliv systému dostupných zdrojů, a tomu, na jaké dostupné nebo chybějící prvky modů se autor zaměřil. V této práci zkoumám také internetovou komunikaci, která využívá interakci mezi módy textu a obrazu. K vytvoření sémantického potenciálu se používají různé logiky. Mód textu se řídí logikou prostoru, například kompozicí, barvami a tvary. A je chápán úplně a současně. Pro mód textu se používá logika časové posloupnosti: protože text je postupně vnímán [Kress, Leeuwen 1996: 147]. To znamená, že použití a interpretace modů výrobcem není arbitrární, ale je motivována jeho chápáním sémantického potenciálu.

2. 4. HUMOR A FENOMENOLOGICKÁ SOCIOLOGIE

Na rozdíl od sociální sémiotiky tedy fenomenologický přístup neřeší, proč je žert směšný. Například že smích je vyvolán použitím klišé žánru

(komedie, satira, anekdota) nebo kvůli určité nejednoznačné syntaxi. Humor není tvar nebo struktura, ale jeho subjektivní vnímání.

Různé společnosti a sociální skupiny mají aktuální bolestivá témata, o kterých lidé žertují: rasa a etnický původ, politické konflikty, genderová nerovnost, každodenní problémy a další. Přijetí stylu humoru závisí na společenských a kulturních faktorech, liší se člověk od člověka, jsou specifické pro určitý čas a místo [Kuipers 2008: 365]. Studium humoru má interdisciplinární charakter. Filozofie se zajímala o fenomén smíchu od doby Platóna a Aristotela a byla pečlivě analyzována od Hobbse až po Bergsona a Plessnera. Psychologie se také zabývala studiem smíchu. Začít můžeme u Freuda, který psal o spojení humoru a nevědomí. Kulturní antropology zaujaly odlišnosti humoru nezápadních civilizací [Zijderveld 1995: 341]. Sociologie se zajímala o humor málo, ačkoli se věnovala společenskému charakteru humoru [Kuipers 2008: 365]. V devatenáctém století se sociologie zaměřila především na velké teorie makro-reality společnosti. Během dvacátého století se sociologie stávala různorodější mikrorealitou každodenního života, ale stále se v drtivé většině věnovala studiu sociálních problémů, velkých změn a jiných závažných otázek. V důsledku toho se humor ocitl v centru pozornosti, a to hlavně v momentech, které se zdály problematické samy o sobě, nebo byl spojen s významnými sociálními problémy: rasa a etnický původ, politický konflikt, sociální odpor, pohlaví, nerovnost [Jerónimo, Alexandre 2019: 78].

Fenomenologický přístup považují humor za jeden z mnoha způsobů vnímání a konstruování společenského světa. Metodologie fenomenologického přístupu kombinuje textovou analýzu, historická data a výzkum mikro interaktivistů [Kuipers 2008: 380]. Fenomenologové dávají

humor do opozice k vážnému světonázoru. Humor je vytvořen podle svých pravidel a příjemci se potýkají s formou vyprávění, na kterou se nevztahují postupy zpracování informací vhodnější pro vážný rozhovor [Mulkay 1988: 37]. Fenomenologický přístup považuje humor za samostatnou sféru nebo perspektivu, vidí jeho větší potenciál jako prostředku sociálního odporu a změny. Například Bachtin analyzoval fenomén karnevalizace. Karneval je jako oddělený prostor svobody a odporu, sounáležitosti a rovnosti, podtržený smíchem a humorem [Bakhtin 1984: 9]. Habermas připustil Bachtinův karneval jako možnou alternativu k buržoazní veřejné sféře, která poskytuje jiný způsob, jak dojít k "lidovému" občanskému zapojení [Habermas 1991]. Sociolog Zijderveld [1982: 126] srovnává humor se sociologií, protože odhaluje skryté a denaturalizují realitu, kterou aktéři během socializace vytvořili. Humor nám umožňuje podívat se na svět skrze zrcadlo. Hraje si s obvyklými hodnotami, které ukazují, jak je to, co děláme, relativní, a někdy dokonce směšné. Tato schopnost humoru odhalit strukturu reality s sebou nese podvratný potenciál, právě proto aktéři mohou používat humor jako útok na realitu [Davis 1993].

Aktér může podle Mulkaye vyprávět o ne zcela relevantních zkušenostech, které tvoří sociální život a které předávají významy a sdělení stejně nejednoznačné jako většina každodenního života. Výsledkem je, že humor může být použit k identifikaci a vyjádření protichůdných aspektů života, stejně jako ke komunikaci a sdílení těchto zkušeností s ostatními. Mulkay dospěl k závěru, že humor nakonec slouží hlavně k udržení sociální rovnováhy a posílení veřejného pořádku [Kuipers 2008: 382]. Podle Petra Bergera [1999] humor také slouží k zachování této sociální rovnováhy. Má určité hranice a přináší potěšení a úlevu. Humor je součástí reality, stejně

jako náboženství. Podle Bergerova názoru představují humor a náboženství omezené fragmenty reality, které produkují svět hodnot, jež je oddělený od celkového světa, a také fungují podle různých pravidel. Osobní zkušenost s komickou situací či inscenací slibuje vykoupení smíchem. Bergerova teorie o pochopení humoru pochází z konstruktivistického hlediska, ale také se blíží teorii úlevy psychologů prostřednictvím teologického obratu [Kuipers 2008: 382].

Podle jedné ze základních teorií humoru vzniká komický efekt kvůli nesouladu mezi očekáváním a destrukcí průběhu obvyklých vzorů. Ale smích, rozpaky nebo nadšení nevznikají při čtení tragédie, kdy Oidipus pronásleduje vraha svého otce jen proto, aby zjistil, že je to on sám [Barber 2016: 45-46]. Pochopení humoru, reakce na stand-up představení, úryvek z filmu nebo *memes*, to vše je založeno na osobních zkušenostech, sdílení a zkoumání předem stanovených hodnot. To znamená, že vícenásobné a rozmanité zkušenosti jsou schopny vytvářet a organizovat struktury hodnot, které vytvářejí společenskou realitu. Tyto intersubjektivní hodnoty procházejí typifikačními procesy. Typifikací se rozumí neustálý proces třídění skutečných procesů, který umožňuje lidem uvědomit si okolní společnost interakcí s jinými lidmi [Schutz, Luckmann 1974: 7]. Proces typifikace se vyskytuje nejenom při osobní interakci mezi jednotlivci a může být zaměřen na objekty, události, akce, motivy a myšlenky. Lidé mají tendenci kategorizovat myšlenky a pak intuitivně vnímat objekty podle těchto kategorií. Prostřednictvím typifikace je komikův výkon považován za humorný, jeho kontext a odkazy jsou srozumitelné publiku. Publikum jde na určité místo v určitý čas, protože ví, že tam bude někdo, komu se bude moci smát, a to je přesně to, co diváci očekávají. Vzory jsou upevněny

společensky a vzniká víra, že ostatní lidé mají podobné systémy porozumění [Jerónimo, Alexandre 2019: 79-80].

Fenomenologický přístup se zaměřuje na analýzu interakce mezi objektem a subjektem. Epoché umožňuje uskutečnit "vypnutí" reálného světa daného v přirozeném nastavení a zaměřit se na samotné zkušenosti vědomí. Intencionalita omezuje vytváření chápání věcí na úrovni naší individuální interakce s nimi. Objekty mohou být skutečně vnímány pouze jako jevy interpretované lidmi. Eidetická redukce odstraňuje podstatu objektu, umožňuje univerzální povahu vnímání směšného [Sills 2017: 7-9]. Interpretace humoru je považována za formu veřejné smlouvy nebo formu spolupráce v rozhovoru mezi oběma zúčastněnými stranami. Jinými slovy, dohodnutý vtip je vymyšlený vtip. Interakce získává přednost v tomto druhu analýzy a zaměření studie se pohybuje od obsahu vtipu ke kontextu interakce. Není možné nutit smysl pro humor, musí vzniknout v důsledku internalizačních a externalizačních procesů [Jerónimo, Alexandre 2019: 82].

A propojením všech výše uvedených tento přístup bude použit v mé analytické části k rekonstrukci vnímání světa ruskojazyčnými studenty prostřednictvím humorné perspektivy.

3. METODOLOGICKÁ ČÁST

V této části práce se věnuji své výchozí teorii – sociální sémiotice a fenomenologické metodologii, cíli výzkumu, designu výzkumu, kritériím výzkumného vzorku *memes* a konverzačních participantů, zpracování získaných dat a etickým aspektům svého výzkumu.

3. 1. CÍL VÝZKUMU A DESIGN VÝZKUMU

Cílem mého výzkumu je zkoumání problému adaptace rusky mluvících studentů v České republice prostřednictvím jejich komunikačního chování na sociálních sítích, především prostřednictvím humorných aspektů komunikace. Za tímto účelem jsem formulovala následující výzkumné otázky: jak se problémy odrážejí v humoru rusky mluvících studentů? Jaké komponenty vytvářejí humor v obsahu internetových skupin? Jaké funkce uskutečňuje humorná komunikace mezi rusky mluvícími studenty?

Pro splnění stanoveného cíle bude výzkum proveden ve dvou fázích. V první fázi zkoumání bude probíhat pomocí multimodální sémiotické obsahové analýzy vzešlé ze sociální sémiotiky na materiálech humoristické skupiny *Brno i memovy zagovor* na ruské sociální síti *Vkontakte*. Druhá fáze mého výzkumu zahrnuje kvalitativní rozhovory s účastníky zkoumané skupiny pro doplnění analytické části bakalářské práce. V průběhu analýzy se budu opírat o fenomenologickou metodu Paula Colaizzi [1978].

3. 3. VÝZKUMNÝ VZOREK

Zakladatelem skupiny na ruské sociální síti *Vkontakte* je ukrajinská studentka Maria Extaz⁹, která nyní studuje na vysoké škole v Brně. Ve skupině mohou všichni zájemci sdílet vytvořený meme, účastníci mohou diskutovat o tématu nebo kvalitě vtipu v komentářích. K plnění účelu této

---

⁹ Pseudonym. Informační souhlas byl získán na zmínku v této práci.

práce byly stanovené požadavky, podle kterých bude vybrán vzorek memů a další třídění z materiálů skupiny od ledna 2018 do března 2020. Vzhledem k tomu, že skupina často používala textové vtipy, screenshoty mikro blogů z Twitteru, videa, bylo nutné v mé práci určit, co je *meme*. Očištění dat bylo prováděno pomocí nastavení přesných požadavků. Budou zkoumány *memy*, které se skládají z obrázku + textu a které mají běžné vzory na internetu, a jejich vzájemné fungování. Byly vyřazeny memy, které byly v této skupině někdy publikovány a které byly zcela v češtině a angličtině. Pokud je to možné, byly vybrány memy, které se navzájem neopakovaly. Ve výsledku zůstalo asi 200 obrázků. Poté pomocí metody zachycení vzorců byl tento obrazový balíček rozdělen do několika skupin. Jsem vyhledala a zaznamenala opakující témata:

- **Studium** — zkouškové období, volba univerzity a/nebo oboru, soukromé a státní vysoké školy, docházka a účast na přednáškách, nostrifikace, jiný systém vzdělávání, získání potřebného počtu kreditů, plagiátorství, opakování předmětů, prváci a starší kurzy, psaní kvalifikované práce,
- **Jazyk** — přízvuk, výslovnost ŕ, jazyková bariéra, zkouška pro potvrzení úrovně jazyka B1 a B2, gramatika, slovní zásoba, nepochopení speciální terminologie, “příbuznost” ruštiny a češtiny,
- **Byrokracie** — všeobecná branná povinnost, prodloužení studijního víza, fronta na cizinecké policii, deportace, zákony o migrantech, pojištění a zdravotní systém, platba za odpadky,
- **Všední problémy** — nedostatek peněz, hledání bydlení, brigáda/práce, kontrola jízdenek, jiný dopravní systém, separace od rodičů, drahé telefonní a internetové služby,

- **Domov a sebeidentifikace** — komunikace s rodiči a touha po ní, nové jídlo/touha po "domácím" jídlu a známém zboží, změna informačního pole, ztráta sebeidentifikace (nejsem tady ani tam),
- **Vtipy o národních stereotypech** — střet s projevy cizí kultury, a to jak s českou, tak i kulturou jiných členů skupiny.

3. 4. KVALITATIVNÍ ROZHOVORY. VÝBĚR VZORKŮ

Rychlé tempo růstu mezinárodního vzdělávání vedlo k tomu, že v letech 2000 až 2008 se celkový počet studentů migrujících do zahraničí zvýšil o 70 % [Biene et al. 2011, citován in Raghuram 2012: 138]. V České republice došlo k nárůstu počtu zahraničních studentů z 7013 v roce 2000 k 37 497 v roce 2010. V roce 2019 počet neklesal, ale stále rostl - 46 441 studentů, s odvoláním na statistiky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (viz v Příloze). V dané statistice se nezapočítávají studenti, kteří přijeli přes programy studentské mobility. Chci poukázat na rozdíly mezi studentskou mobilitou a migrací za účelem vzdělávání. Dále se zaměřím právě na druhý typ zahraničních studentů studujících v Česku.

- **Studentská mobilita** může být realizována prostřednictvím mezinárodních výměnných programů, jako je Erasmus, nebo bilaterálních smluv o spolupráci mezi univerzitami, jako je například program INTER na Západočeské univerzitě v Plzni [international.zcu.cz 2020]¹⁰. Studující zůstává studentem na domácí univerzitě, zatímco studuje na české univerzitě. Takové studijní stáže obvykle trvají měsíc až rok.

¹⁰ Západočeská univerzita. Mobilitní program INTER [online] [22. 04. 2020]. Dostupné z: <https://international.zcu.cz/freemovers/mobilitni_program/>.

- **Migrující za účelem studia** jsou ti studenti, jejichž domovská univerzita se nachází v Čechách. Studují za stejných podmínek jako studenti s českým občanstvím a jejich cílem je získat český diplom [Kopecká 2012: 11; Spring 2009: 179].

Zvolenými podmínkami pro výběr participantů a participantek ve výzkumu byly migrace za účelem získání vysokoškolského titulu v prezenční formě studia, studium v češtině a přidání se (*subscription*) ke skupině *Brno i memovy zagovor*. Výběr vhodných respondentů pro výzkum na základě dobrovolnosti byl pro realizaci účelu výzkumu nejdůležitější.

Se svolením tvůrkyně skupiny jsem napsala příspěvek o hledání respondentů pro můj výzkum. Někteří respondenti byli náhodně vybráni z řady těch, kteří o mou zprávu ve skupině projevíli zájem. Několik respondentů mi psalo do soukromých zpráv. Dále jsme komunikovali přes sociální síť.

Náhodně bylo vybráno 10 lidí, z toho 7 mužů a 3 ženy. Věk respondentů se pohyboval mezi 18 až 28 lety. Jeden z respondentů vystudoval magisterský obor a nyní pracuje v oboru IT v české firmě. Dva respondenti začali studium na jazykových kurzech v září po přijetí na českou univerzitu. Ostatní účastníci studují na univerzitě.

Participantů přijeli do Česka z Ruska, Běloruska, Ukrajiny, Kazachstánu a Uzbekistánu. Rozhovor probíhal v ruštině. V Bělorusku má ruský jazyk status oficiálního jazyka na stejné úrovni jako běloruský jazyk [Ústava Běloruska]¹¹. V Kazachstánu má ruský jazyk v důsledku ústavy

---

¹¹ Ústava Běloruska. Článek 17. Státními jazyky v Běloruské republice jsou běloruština a ruština. [online] [15. 03. 2020]. Dostupné z: < <http://pravo.by/pravovaya-informatsiya/normativnyedokumenty/konstitutsiya-respubliki-belarus/> >.

stejný význam jako kazašský jazyk [Ústava Kazachstánu]¹². Na Ukrajině ruský jazyk nemá oficiální status, ale je také všeobecně užíván ve školách, v médiích atd. [Pavlenko 2008: 286]. V Uzbekistánu se čeština používá jako jazyk mezinárodní komunikace [Pavlenko 2008: 297].

3. 5. POPIS RESPONDENTŮ

Alhimik¹³ přijel z Ruska. Je mu 25 let. Absolvoval jazykové kurzy ÚJOP Karlovy univerzity v Mariánských Lázních. Je studentem 4. ročníku Lékařské fakulty Karlovy univerzity v Plzni. Rozhovor proběhl osobně.

Bazinga pochází z Ruska. Je jí 17 let. Studuje na jazykových kurzech v Plzni. Rozhovor proběhl osobně.

Begun je 20 let a pochází z Běloruska. Absolvoval jazykové kurzy v Brně a první ročník VUT. Pak se přestěhoval do Prahy a studuje na ČVUT v 2. ročníku. Rozhovor proběhl hovorem na dálku.

Habl je z Ruska. Je mu 19 let. Absolvoval jazykové kurzy v Brně. Nyní studuje v 1. ročníku na VUT. Rozhovor proběhl hovorem na dálku.

Kto je 23 let a přijel z Ruska. Studoval na Elektrotechnické fakultě ZČU, ale nedokončil ji. Teď studuje na soukromé vysoké škole v Praze. Rozhovor proběhl na dálku.

Pljum je 17 let. Pochází z Ruska. Studuje na jazykových kurzech v Brně. Rozhovor taktéž proběhl dálkově.

Monika je z Ukrajiny. Je jí 25 let. Letos dokončuje lékařskou fakultu Univerzity Karlovy v Plzni. Rozhovor proběhl osobně.

---

¹² Ústava Kazachstánu. Článek 7. Ve státních organizacích a orgánech místní samosprávy se na stejné úrovni jako kazašský oficiálně používá i ruský jazyk. [online] [15. 03. 2020]. Dostupné z: <https://www.akorda.kz/ru/official_documents/constitution>.

¹³ Respondenti měli možnost volby přezdívky. Zde a dál je zveřejněna jejich vlastní volba jména.

Svin se přestěhoval z Ruska. Je mu 23 let. Absolvoval jazykové kurzy ÚJOP Karlovy univerzity v Mariánských Lázních. Studuje v 3. ročníku Lékařské fakulty Karlovy univerzity v Plzni. Rozhovor proběhl hovorem na dálku.

Tau pochází z Kazachstánu. Je jí 19 let. Studuje první ročník Art managementu na VŠE. Rozhovor proběhl na dálku.

Vesmír přijel z Uzbekistánu. Je mu 24 let. Studoval na Elektrotechnické fakultě ZČU, ale nyní studuje v 2. ročníku Filozofické fakulty v Plzni. Rozhovor proběhl osobně.

3. 6. FENOMOLOGICKÁ METODA ANALÝZY DAT

Pro analýzu provedených rozhovorů jsem použila fenomenologické metody Paula Colaizziho [1978]. Nejprve jsem se seznámila s daty, několikrát si přečetla všechny rozhovory s participanty. Druhým krokem byla identifikace důležitých tvrzení, která jsou přímo relevantní pro zkoumaný jev. Třetím krokem je to formulování významů. Výzkumný pracovník identifikuje hodnoty související s jevem, které vyplývají ze zvážení důležitých tvrzení. Výzkumník musí reflexivně provést epoché svých předpokladů, aby se držel explicitní zkušenosti. Čtvrtým krokem je seskupení zjištěných hodnot podle témat sdílených pro všechny přepisy rozhovorů. Opět platí, že závěr v závorce předpokladů je rozhodující, a to zejména z toho důvodu, aby se zabránilo případnému vlivu stávající teorie. Pátým krokem se stává tvoření úplného a vyčerpávajícího popisu jevu, který zahrnuje všechna formulovaná témata. Poslední kroky jsou budování základní konstrukce a hledání potvrzení základní struktury. To znamená návrat k participantům s vyčerpávajícím popisem pro dosažení konečného potvrzení.

Rozhovory se konaly v průběhu ledna a února 2020 a byly vedeny v ruštině při osobním setkání nebo prostřednictvím hovorů. Délka rozhovoru se pohybovala od 25 minut do jedné hodiny. Během tohoto rozhovoru respondenti mohli ústně nebo názorně ukázat internetový obsah, který ilustroval jejich odpovědi. Všechny rozhovory jsem přeložila a přepsala ze zvukového formátu do písemné podoby a přidala terénní poznámky. Svě zápisy jsem si pro prohloubení pochopení přečetla několikrát. Pro lepší orientaci v textu a zjednodušení srovnání odpovědí respondentů jsem označila opakující se témata barevnými kódy. Pak jsem vytvořila tabulku s odpověďmi respondentů, aby jasně viděli podobnost a rozdíly v odpovědích. Poté jsem všechny rozhovory přeložila do češtiny.

3. 7. ETIKA

Během realizace mého výzkumu byly dodržovány etické aspekty. Všichni respondenti byli předem seznámeni s účelem a podmínkami výzkumu. Před zahájením kvalitativního rozhovoru byl od všech participantů získán souhlas o jejich dobrovolné účasti ve výzkumu a zpracování získaných informací. Respondenti byli ujištěni o zachování anonymity. Skutečná jména respondentů byla nahrazena přezdívkami. Někteří participantů si je vymysleli sami. Získaná data a kontakty byly využity jen pro účel tohoto výzkumu. Respondenti měli možnost svá data odvolat. Všichni respondenti, kteří projevíli zájem, budou informováni o výsledku práce.

4. ANALYTICKÁ ČÁST

V této části práce se zaměřuji na výsledky provedené sémiotické analýzy pomocí teorie multimodality *memů* z internetové skupiny *Brno i memovy zagovor*. Doplněním budou výsledky analýzy kvalitativních rozhovorů účastníků skupiny, která byla provedena na základě klasických sociologických paradigmat v teorii studia humoru.

4. 1. SÉMIOTICKÁ ANALÝZA MEMŮ

Pro analýzu byly vybrány memy z každé kategorie, o kterých se psalo v metodologické části.

1. Studium

Obrázek 1 - Sépiák Chobotnice

Zdroj: *Brno i memovy zagovor*

- *Kontroloju svou práci na antiplagiát*

- *Moje práce, která je na 60 % přeložena z ruského zdroje*

Meme byl vytvořen z amerického animovanému seriálu *Spongebob v kalhotách*, z první sezóny, 23. série – *Squidward the Unfriendly Ghost*. Na obrázku je jeden z hrdinů – Sépiák Chobotnice a jeho vosková kopie. Tento meme popisuje situaci, kdy rusky mluvící student používá cizí práci v ruštině pro základ své práce. Trochu ji mění, aby lépe odpovídala tématu, například semestrální práce. A pak ji překládá do češtiny a vydává ji za originální práci. Odhalit takový typ plagiátu je těžké, protože za první ne všichni učitelé umí rusky a čtou nepřeložené ruské práce a za druhé anti-plagiátorský program nemůže zjistit, odkud byl text převzat, protože v databázi se obvykle žádné zdroje v ruštině nenachází. Pro vytvoření humorné situace zde byla použita sémantická figura ztělesnění. Práce studenta je prezentována v podobě špatně vypadajícího dvojníka postavy. Zde je text inkluzivní. Text sám o sobě nevytváří humornou situaci, pracuje spolu s obrazem.

2. Jazyk

Obrázek 2 - Padouch Rhino

Zdroj: *Brno i memovy zagovor*

Čeština v mé hlavě

*Moje čeština, když mluvím (na obrázku je text
v češtině, ale je napsán pomocí cirilice)*

Meme předává informaci o situaci, které čelí zahraniční studenti. Ve svém podání umí dobře česky, ale když se snaží vyjádřit své myšlenky ve skutečnosti, tak to dopadne špatně a nepochopitelně. Pohled příjemce si okamžitě všimne textu a pak ilustrace. Text je inkluzivní, adresant píše v první osobě, nevyklučuje se. První věta je napsána správně v češtině přes latinská písmena a druhá je také napsána v češtině, ale předána je prostřednictvím cyrilice. Zde je sémantická figura antiteze – protiklad, je předána prostřednictvím protikladů různé abecedy. Také cyrilice se používá k přenosu přízvuku, který mají rusky mluvící studenti. Vizuální obrazy doplňují tento kontrast. Pro doplnění účinku se zde používá sémiotická figura – hyperbola. Zde jsou použity obrazy padoucha Rhina v komiksu o Spider-Manovi a jeho podobizna v 8. sérii animovaného seriálu z roku 1967. První postava je podrobně vykreslena, stojí v epické póze, druhá vypadá na jeho pozadí zanedbatelná a primitivní. Konfrontace očekávání a reality, která byla posílena kontextem, obrazy a textovými mody, vytváří humornou situaci.

3. Byrokracie

Obrázek 3 – Kocouři

Zdroj: *Brno i memovy zagovor*

- *MVČR (Ministerstvo vnitra České republiky)*

- *Cizinci: Jen mě zajímá, jak dlouho ještě vydržím?*

Meme zde předkládá téma, jak byrokratický systém – v tomto případě migrační politika – tlačí na cizince. Cizinci musí splnit řadu požadavků, aby jim byl povolen na pobyt na území ČR, tyto požadavky se však často mění. Mohou to být změny ve vízové politice a zákonech o pobytu cizinců, zvýšení cen pojištění, útraty za víza a sběr dokumentů. Na obrázku jsou dvě kočky, bílá tlačí tlapky na hlavu tmavé kočky. A zdá se z výrazu, že kočka představující příjemce, není dvakrát spokojená. Personifikace je zde sémantickou figurou. Vzhledem ke znění textu v první osobě se příjemce zosobňuje s tmavou kočkou. A bílá kočka, jejíž čenich přijímaný nevidí,

koresponduje s neosobním byrokratickým strojem. Pro dosažení humorného efektu zde text a obraz spolupracují. Vzor memu se používá k popisu okolností, které tlačí na osobu, skupinu či organizaci.

4. Všední problémy

Obrázek 4 - Seriál Brigada

Zdroj: *Brno i memovy zagovor*

Brigáda

Meme je postaven na podobném zvuku českého slova brigáda, což znamená přivýdělek, a ruského slova *brigada*. *Brigada* v ruském zlodějském žargonu znamená kriminální skupinu [slovník zlodějského žargonu 2012]. V Rusku a dalších rusky mluvících zemích je slovo spojováno především se seriálem, který vycházel v roce 2002. V centru dějů seriálu byla činnost zločinecké skupiny v Rusku v letech 1989 až 2000. Na obrázku jsou hlavní postavy tohoto seriálu, k nim však pro zvýšení efektu adresant přidal

atributy (znaky) běžných brigád mezi studenty: kurýr, zaměstnanec fastfoodu, číšník. Pro dosažení humorného efektu zde funguje pouze obraz a text je doplňkem. Tento obrázek má silné asociace i bez textu.

5. Domov a sebeidentifikace

Obrázek 5 - Žabák Kermit

когда приехал к родителям, уже со всеми пообщался и словил себя на мысли что хочешь домой, хоть твой дом вроде бы как и здесь

Zdroj: *Brno i memovy zagovor*

Když jsi přijel k rodičům, se všemi sis popovídal, a teď přemýšlíš o tom, že chceš domů, i když tvůj domov je tady.

Žabák Kermit je zelená žabí panenka, postava "The Muppet Show" a "Sezamové ulice", kterou vymyslel Jim Henson. Screenshoty z programů s ním byly používány pro vytváření memů. Je zde použita hračka v podobě této postavy. Tento meme popisuje problém ztráty identity. Po několika letech strávených ve studijní migraci student začne spojovat zemi svého pobytu se svým domovem, protože v ní tráví více času a má tam více

sociálních vazeb. Současně v rodné zemi tráví jen malou část roku a postupně ztrácí sociální vazby. V tomto ohledu se migrant cítí doma tam i tam, nebo jinými slovy, ani tam, ani tady. V tomto memu je hlavní text, který vyjadřuje základní význam. Kdežto obrázek je jen doplněk a může být nahrazen jiným. Text je napsán v první osobě, což umožňuje, aby se příjemce vcítil do stejné situace. Zde je humor vytvořen na úkor mnoha známých situací, jeho reakcí nejsou smích.

6. Etnické vtipy

Obrázek 6 – Spider-Man

Zdroj: *Brno i memovy zagovor*

Bramborový salát a olivje

Vzor tohoto memu je velmi populární a používá se k demonstraci podobných, ale konfliktních věcí nebo lidí. Samotný snímek byl vystřižen z

animovaného seriálu *Spider-Man* z roku 1967. V epizodě č. 36 Peter Parker hledá zloděje drahých obrazů, který nosí stejný oblek. V dané situaci se šablona memu používá pro srovnání zvyků různých národů (zde jde o Rusy a Čechy). Olivier je tradiční novoroční salát v Rusku. Kvůli anti-religiózní politice v Sovětském svazu se Vánoce neslavily. Podobnost receptury salátu Oliviera a bramborového salátu nejprve vzbuzuje údiv, což se stalo námětem k vtípkům. Příjemce použil pro vytvoření humorné situace metaforické kontrapozice dvou věcí, které ve skutečnosti nejsou v rozporu, ale v pochopení hostitelské země se jedná o navenek stejné, ale ve skutečnosti odlišné věci. Text a obraz vzájemně kontrastují, ale také vzájemně doplňují význam vtipu.

4.2. KVALITATIVNÍ ROZHOVORY

4.2.1. SOCIALIZACE

Jedním z klíčových problémů rusky mluvících studentů je slabá socializace s místními vrstevníky. Důvodem může být nedostatek znalosti jazyka, což vede k nejistotě při komunikaci; a Češi často nemají zájem o komunikaci s tím, jehož jazykové schopnosti jsou omezené.

Svin: “Z nějakého důvodu se se spolužáky neznali. Tři roky jsme s nimi komunikovali jen na skupinových projektech. Někdy jsem se s nimi snažil mluvit na téma, které nesouvisí se studiem, ale neustále se mě ptali, co tím myslím, a tak jsem přestal... Jen v práci jsem se mohl s někým spřátelit.”

Begun: “Jsem v Česku už tři roky. Ale dosud, když na něco odpovím, tak se mnou začnou mluvit anglicky nebo prostě se omluví a jsou pryč. Rozčiluji mě to. Nebo když se zeptám na to, co jsem neslyšel, začnou

také mluvit anglicky. I když se na něm mluví špatně, proč je taková touha se mnou mluvit pouze anglicky.

Další respondenti uvádějí, že okolnosti jako nezvyklý vzezření, mononacionalita Česka a uzavřenost na začátku brání navazování kontaktů s Čechy.

Vesmír: "Poprvé na univerzitě (spolužáci) byli ostražití. Myslím, že kvůli mému vzezření. Od Čechů se velmi liším, a to bije do očí. Navíc pocházím z muslimské země. I když nedodržuji (pravidla). Takže jsem pro ně úplně cizí. A pak během druhého semestru se mi zdá, že moji (kolegové) jsou na mě zvyklí a přestali být ostražití, začali chovat se mnou normálně."

Monika: "Oni (Češi) nejsou zvyklí komunikovat s cizinci. První reakce je vždy ostražitá. Mluví a dívají jako na neznámé zvířátko. Kdo jsi a proč jsi k nám přišel? A vůbec se mi zdálo, že Češi jsou trochu uzavřeni a snaží se nevstupovat do cizího prostoru. Takže se se mnou nesnažili mluvit jako první. A já jsem se velmi styděla první říct. Vždy jsem čekala od spolužáků první krok."

Tau: "Věděla jsem od známých, kteří už tady (v Česku) studovali, že Češi jsou velmi uzavřeni. Doma jsem velmi společenská, ale tady jsem to zapnula na maximum. Pořád jsem se všemi mluvila a ptala se na všechno. I když mi nerozuměli, pořád jsem si povídala. Hodně mi to pomohlo při studiu. Protože moje čeština se zlepšila. A zároveň objevili se i noví přátelé."

Respondenti, kteří jsou v Česku první rok na jazykových kurzech, zmínili, že v kurzech komunikují jen se stejnými cizinci jako oni, a žijí s

nimi i na koleji. To znamená, že jsou neustále spolu jak ve studijním, tak i ve volném čase. I když jsou v Česku, nemohou s místními začít komunikovat, protože nemají společné vazby a nemohou si je sami stanovit.

Bazinga: “...ve městě předstírám, že neznám cestu, a začínám se ptát kolemjdoucích Čechů, abych si alespoň nějak procvičil jazyk... Znamé Čechy zatím nemám... S kamarádem jsme chodili do konverzačního klubu, ale nebyli tam vůbec místní, jen stejní kluci jako my, z Ruska, Ukrajiny a tak dále. Snažili jsme se spolu komunikovat, ale naše chyby nikdo ani neopravil.”

Habl: “Volný čas, upřímně řečeno, trávím na koleji, společně vaříme v kuchyni (s ostatními studenty jazykových kurzů), hrajeme deskovky a díváme se na nějaké show na YouTube (v ruštině). Chodil jsem do jedné hospody, kde byl konverzační klub, ale tam obvykle sedí jenom 2-3 Češi, a jsou věčně zaneprázdněni. A pak začala příprava na nostrifikaci a přestal jsem tam chodit...”

Často kvůli absenci "průvodce", který by mohl pomoci cizinci proniknout do české kultury, se studenti dlouho nemohou s Čechy socializovat. Proto vytvářejí vlastní skupiny, včetně internetu. Časem se ale mezi Čechy objevuje stále více známých především díky studiu na univerzitě, práci, přátelským či romantickým vztahům apod.

Monika: “...strašně jsem se styděla a jen kývala hlavou, když se mě na něco ptali. Bylo to pro mě velmi nepříjemné. Ale můj přítel (Čech) mě vždycky vzal s sebou na volejbalové kurzy s přáteli a postupem času jsem se dostala do jejich skupiny.”

Alhimik: “S kolegy jsem měl prostě velké štěstí. Slyšel jsem historky, že Češi jsou velmi uzavření, a bylo pro mě překvapením, že moji kolegové byli naopak velmi společenší.”

4. 2. 2. ODLIŠNOSTI ČESKÉHO A RUSKÉHO HUMORU

Kvůli problémům s jazykem a nepochopení kontextu českých vtipů se ruskojazyční studenti cítí ze skupiny vyřazení. Někteří respondenti jako Monika, Vesmír a Begun říkají, že jsou vždy požádáni, aby vysvětlili význam vtipu, nebo co znamená slovo, kterému nerozuměli. Jiní častěji předstírají, že se smějí všemu, i když nechápou, o čem se mluví.

Pljum: “Neptám se, když něčemu nerozumím, snažím se zapamatovat si to a pak to vygooglovat, jak jsem to slyšel. Nechci nikoho obtěžovat s tím, aby mi to vysvětloval.”

Přestože internet usnadňuje vyhledávání informací, je těžké najít humorné skupiny, jaké se nacházejí na Facebooku, pokud neznáte konkrétní jména. Nejčastěji jsou názvy těchto skupin velmi neobvyklé. Zejména proto, že většina rusky mluvících studentů neumí používat Facebook. Všichni respondenti poukazovali na to, že na korespondenci s českými přáteli a kolegy nejčastěji používají messengery, ale málokdy se dostanou na samotný Facebook.

Bazinga: “Možná jsem špatně hledala, ale pokud jsem vůbec našla takovou skupinu, nelíbily se mi vtipy a memy, které se tam objevovaly. Protože se mi zdálo, jako by to bylo to, co jsem viděla ve skupinách v VK (*Vkontakte*) v roce 2015.”

Podle respondentů se český humor liší od ruského humoru. Mnoho respondentů uvedlo, že český humor je velmi přímý.

Kto: “Nelíbí se mi, jak si Češi dělají legraci. Jejich vtipy jsou příliš přímé a někdy jsou hrubé. Nechápu, kdy mě chtějí urazit, a kdy si jen dělají srandu.”

Svin: “Myslím, že český humor je velmi drsný. Dělají si legraci z takových vlastností, ze kterých bychom si my legraci nedělali. Především v případech, když je člověk, který je předmětem vtipu, přítomný přímo před nimi. No, někdy je to asi dobrý.”

Respondenti Begun a Tau mluví o složitosti pochopení humoru někoho jiného než o velkém rozdílu mezi nimi.

Begun: “Je to (humor) těžké pochopit, ale jen proto, že neznám slang nebo prostě jsem úplně mimo mísu.”

Alhimik: “Pro zlepšení jazyka jsem se snažil najít nějaké české filmy. Začal jsem se dívat na komedie, abych se nenudil. Zatím je to pro mě těžké. Musím přesto často googlovat. A většinou jsem na to líný.”

Stávající kulturní rozdíly, které se odrážejí v humoru, také narušují komunikaci s místními obyvateli. Studenti se sdružují do skupin, aby komunikovali bez potřeby cizího jazyka a rozuměli jiné kultuře a kontext humoru.

4. 2. 3. POLITICKÝ, ETNICKÝ A TŘÍDNÍ HUMOR

Respondenti, kteří jsou v Česku déle, mají o politiku ve své rodné zemi malý zájem. Podle respondentů nemají pocit, že by se jich týkala, nebo se přestali spojovat s prostředím v zemi. Proto mají o tento druh vtipů malý zájem.

Monika: “Taky je moc nesleduji (zprávy), dá se říct, že je nesleduji vůbec a nezajímám se o to. Mám dost informací z toho, co mi říkají rodiče.”

O českou politiku mají stejně malý zájem, protože nejsou občany České republiky, a nemohou ji ovlivnit. Mají povrchní znalosti, které stačí, aby pravidelně reagovali na elementární vtipy.

Svin: “Zprávy (české) se dozvídám hlavně od kolegů, když v práci začnou o něčem diskutovat. A já je jen poslouchám, když sedím u počítače a něco si pamatuji.”

Vesmír: “Málokdy se ke mně dostanou zprávy o politice. Pouze když jsem šel cíleně do (ruského) chatu v telegramu.”

Respondenti, kteří se přestěhovali nedávno, i dál sledují politickou situaci v rodné zemi nebo městě.

Tau: “To je almatinská (skupina). Publikuje, co se děje v rámci města Almaty a Kazachstánu, ale s memy. Je to *Alpysty qys*, já nevím, znáš to nebo...”

Konflikt nebo velký rozdíl mezi humorem rusky mluvících studentů v Česku neexistuje, protože pocházejí z podobné ekonomické třídy. Lidé, kteří jsou zástupci vyšší třídy, odcházejí studovat do Anglie, USA, Kanady atd., a lidé z nižší třídy si nemohou dovolit odejít studovat do zahraničí.

Habl: “Už od sedmého ročníku jsem chtěl jet studovat do zahraničí, konkrétně do Evropy. Zvažoval jsem různé varianty, mezi nimi byla Británie, Německo, Rakousko, pak už byla volba mezi Německem a

Českem.... a vybral jsem si Českou republiku. Pochopil jsem, že z hlediska financí by to bylo pro mé rodiče nejjednodušší.”

Etnické vtipy ukazují diverzitu národů postsovětského prostoru. I když je v Česku na přistěhovalce z postsovětských zemí často nahlíženo jako na Rusy, ve skutečnosti je kultura každé z těchto zemí zvláštní a odlišná od ostatních. Tento rozdíl vyvolává etnické vtipy rusky mluvících studentů o realitě, základech a kultuře jiných postsovětských zemí. Studenti vtipkují o své národnosti i zvláštnostech cizích národností.

4. 2. 4. AKTUÁLNÍ HUMOR

První reakce respondentů na otázku, proč se přihlásili do skupiny *Brno i memovy zagovor*, byla zhruba stejná.

Tau: “Jsou tam velmi vtipné a aktuální memy o celkovém pobytu v Česku, lze tak reagovat... Ještě tam čtu komentáře. A obecně je zajímavé, jak na to lidé, stejně studenti jako já, reagují, pak se nějak stává, že – nevím – jsem nějak klidnější. A jako bychom všichni měli společné problémy.”

Stresové situace, jako je propadnutí ve studiu, jsou relevantní pro všechny studenty. Napětí ale sílí v tom, že po něčem takovém bude zahraniční student deportován ze země, nikoli jen vyhozen z univerzity. Vtipy o deportaci vedou k uvolnění napětí z této situace. A některé z nich mohou vykonávat funkci sociální kontroly prostřednictvím zesměšňování těch, kteří byli deportováni.

Dělají si legraci z témat aktuálních pro všechny rusky mluvící studenty v ČR, vytvářejí pocit solidarity. Protože si studenti uvědomují, že se stejnými problémy nejsou sami. Také pro udržení solidarity ve skupině,

administrátoři zakládají velké strany. A v komentářích skupiny mohou studenti často požádat o radu nebo pomoc, na kterou ostatní účastníci rychle reagují. Vzorovým příkladem může být i skutečnost, že pomocí zveřejnění žádosti v dané skupině jsem sehnala participanty pro rozhovory.

5. ZÁVĚR

Tématem mé bakalářské práce je "Adaptace rusky mluvících studentů v českém prostředí". Pro zkoumání tohoto tématu jsem se zaměřila na analýzu komunikačního chování studentů na sociálních sítích. Pocit osamělosti a případné exkluzivity, nedostupnosti sociální interakce na novém místě, a – co je nejdůležitější – nedostatek znalosti jazyka nutí studenty spojit se do skupiny, kde necítí jazykové a kulturní bariéry. Humorná komunikace v takových skupinách odráží problémy, s nimiž se studenti setkávají při adaptaci.

Pro zkoumání byl proveden výzkum pomocí multimodální sémiotické analýzy vzešlé ze sociální sémiotiky a sociolingvistiky na materiálech humoristické skupiny *Brno i memovy zagovor* na ruské sociální síti *Vkontakte*. Meme je novým způsobem komunikace, který zahrnuje mody obrázku, textu a sémantický potenciál. Během obsahové analýzy memů byly vyjádřené problémy týkající se jazyka, studia, byrokracie, rutiny/každodenního života, sebeidentifikace a etniky. Autoři (adresant) používali nástroje při vytváření memů takové sémantické figury jako: ztělesnění, personifikace, nadsázka a protiklad. K vytvoření humorné situace mody textu a obrazu byli použity jako komponenty, které: pracují samostatně; vzájemně se propojují, doplňují informace nebo slouží jako ilustrace ke kontextu. A pro pochopení humorné situace je hlavní, že příjemce chápe sémantický potenciál těchto memů.

V průběhu analýzy kvalitativních rozhovorů vyplynulo na povrch, jaké funkce uskutečňuje humorná komunikace mezi rusky mluvícími studenty. Humor nese chybějící socializační funkci – vytváří solidaritu mezi účastníky skupiny a je způsobem adaptace k různým emocím spojených s

problémy studentů. Rovněž humor nese rysy solidarity, vytváření hranic, společenské kontroly a úlevy během komunikace na internetové skupině.

Téma významu humoru v kontextu migrace, tím spíše studentské migrace v ČR, není hluboce prozkoumána. Další výzkum tohoto tématu by mohl umožnit prohloubení porozumění způsobů a procesů možné socializace zahraničních studentů v ČR. Podle mě, model použitý v této práci je možné aplikovat na různé skupiny studujících v zahraničí, nejen rusky mluvících, a nejen v ČR. Podobným způsobem lze prozkoumat různé humorné skupiny zahraničních studentů na sociálních sítích, například i Čechů, studujících v cizině.

6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

6. 1. ODBORNÉ ZDROJE

- Arkhipova, T.G. 2001. *Moderní dějiny Ruska*. Moskva: Olymp.
- Attardo, Salvatore. 2017. "Humor in Language". [online] *Applied Linguistics, Cognitive Science, Pragmatics, Semantics, Sociolinguistics*. [cit. 14. 04. 2020]. Dostupné z: <[10.1093/acrefore/9780199384655.013.342](https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199384655.013.342)>.
- Bakhtin, Mikhail. 1984. *Rabelais and His World*. Bloomington: Indiana University Press.
- Barber, M. D. 2016. "Making humor together: phenomenology and interracial humor". *Società Mutamento Politica* [online] 6(12): 43-66. Dostupné z: <<https://doi.org/10.13128/SMP-17848>>.
- Bates, Jessica, Lee Komito. 2019. "Migration, Community and Social Media". *University de Deusto* [online] [cit. 07. 05. 2020]. Dostupné z: <<http://hdl.handle.net/10197/10261>>.
- Berger, Peter. 1999. *Risa redentora*. Barcelona: Kairós.
- Bittnerová, Dana. Moravcová, Mirjam. 2013. *Diverzita etnických menšin: Prostorová dislokace a kultura bydlení*. Praha: FHS UK.
- Blumenstock, Joshua Evan, Guanghua Chi, Xu Tan. 2019. "Migration and the Value of Social Networks". *CEPR Discussion Paper No. DP13611* [online] [cit. 07. 05. 2020] Dostupné z: <<https://ssrn.com/abstract=3360078>>.
- Castells, Manuel. 2001. *The Internet Galaxy: Reflections on the Internet, Business, and Society (Clarendon Lectures in Management Studies)*. New York: Oxford University Press.

Colaizzi, Paul Francis. 1978. *Psychological research as the phenomenologist views it. In Existential Phenomenological Alternative for Psychology*. New York: Oxford University Press.

Coser, Rose. 1960. "Laughter among colleagues: A study of the social functions of humor among the staff of a mental hospital". *Psychiatry* 23 (1): 81-95.

Davis, Murray. 1993. *What's so Funny? The Comic Conception of Culture and Society*.

Dekker, Rianne, Godfried Engbersen. 2012. "How social media transform migrant networks and facilitate migration". [online] *Global Networks* 14(4) [cit. 12. 05. 2020] Dostupné z: <10.1111/glob.12040>.

European Commission/EACEA/Eurydice. 2019. Integrating Students from Migrant Backgrounds into Schools in Europe: National Policies and Measures. Eurydice Report. *Luxembourg: Publications Office of the European Union*.

Finley, Allan M. 2011. "An Assessment of Supply and Demand-side Theorizations of International Student Mobility." *International migration* [online] 49 (2): 162-190 [cit. 30. 03. 2020]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.2010.00643.x>>.

Freud, Sigmund. 2005. *Vtip a jeho vztah k nevědomi*. Praha: Jiří Kocourek.

Gribble, Cate. 2008. "Policy options for managing international student migration: the sending country's perspective". *Journal of Higher*

Education Policy and Management, [online] 30 (1): 25-39 [cit. 17. 04. 2020].
Dostupné z: <10.1080/13600800701457830>.

Grundlingh, L. 2018. “Memes as speech acts”, *Social Semiotics* [online] 28 (2): 147-168 [cit. 14. 08. 2020]. Dostupné z: <10.1080/10350330.2017.1303020>.

Habermas, Jürgen. 1991. *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Massachusetts: The MIT Press.

Halliday, Michael Alexander Kirkwood. 1978. *Language as social semiotic: The social interpretation of language and meaning*. London: Edward Arnold.

Imangaziyeva, Alua, 2010. Kazašští studenti v Praze jako svébytná a zároveň vnitřně diferencovaná skupina. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce PhDr. Miloslava Turková, CSc.

Jerónimo, Nuno Amaral. José Carlos Alexandre. 2019. “Comedy’s time spell.” *Comunicação e Sociedade* [online] 35: 77-91 [cit. 01. 08. 2020]. Dostupné z: <[http://dx.doi.org/10.17231/comsoc.35\(2019\).3132](http://dx.doi.org/10.17231/comsoc.35(2019).3132)>.

Jexembayeva, Assemgul, 2010. Adaptace kazašských studentů v České republice. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce PhDr. Dana Bittnerová, CSc.

Kopecká, Luidmila. 2012. “*Ruští studenti na českých vysokých školách*”. Karlova univerzita v Praze [online] [cit. 17. 04. 2020]. Dostupné z: <<http://hdl.handle.net/20.500.11956/85070>>.

Kress, Gunter, Theo van Leeuwen. 1996. *Reading images: The grammar of visual design*. Londýn a New York: Routledge.

Kress, Gunter. 1993. "Against Arbitrariness: The Social Production of the Sign as a Foundational Issue in Critical Discourse Analysis". [online] *Institute of Education, London* 4 (2): 169-191 [cit. 02. 05. 2020]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.1177/0957926593004002003>>.

Kuipers, Giseline. 2008. "The sociology of humor". Ve Victor Raskin (ed.) *The Primer of Humor Research*, pp. 365-402. *Berlín a New York: Mouton de Gruyter* [online] [cit. 15. 03. 2020]. Dostupné z: <<http://www.giseline.nl/pubs/the-sociology-of-humor/>>.

Leeuwen, van Theo. 2005. *Introducing Social Semiotics*. London: Routledge.

Leontiyeva, Yana. Liudmila Kopecká. 2018. "Migration of Ukrainian Students to the Czech Republic: human capital perspectives". [online] [cit. 25. 03. 2020]. Dostupné z: <[10.13140/RG.2.2.32411.92969](https://doi.org/10.13140/RG.2.2.32411.92969)>.

Mulkay, Michael. 1988. *On Humour: Its Nature and Place in Modern Society*. Oxford: Polity Press.

Pavlenko, Aneta. 2008. "Multilingualism in Post-Soviet Countries: Language Revival, Language Removal, and Sociolinguistic Theory". *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* [online] 11(3-4): 275-314 [cit. 25. 04. 2020]. Dostupné z: <[DOI: 10.1080/13670050802271517](https://doi.org/10.1080/13670050802271517)>.

Raghuram, Parvati. 2013. "Theorising the Spaces of Student Migration." *Population, Space and Place* [online] 19: 138–154 [cit. 30. 03. 2020]. Dostupné z: <DOI: 10.1002/psp.1747>.

Saussure, Ferdinand de. 1996. *Kurs obecné lingvistiky*. Praha: Academia.

Schutz, Alfred. Thomas Luckmann. 1973. *The Structures of the Life-World*. London: Heinemann Educational Books Ltd.

Sills, Liz. 2017. "The phenomenology of The Funny: a diagrammatic proposal". *Comedy Studies* [online] 8(1): 2-12 [cit. 01. 08. 2020]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.1080/2040610X.2017.1297566>>.

Slovník zlodějského žargonu. In: Slovar' blatnogo vorovskogo zhargona. [online]. Baldaev D. S. 1997. [cit. 15.4.2020]. Dostupné z: <<https://www.aferizm.ru/jargon/slovar.htm>>.

Spring, Joel H. 2009. *Globalization of Education: An Introduction*. New York: Routledge.

Wellman, Barry. 2001 "Physical Place and Cyber Place: The Rise of Networked Individualism." [online] *International Journal of Urban and Regional Research* 25,2: 227-252 [cit. 07. 05. 2020]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.1111/1468-2427.00309>>.

Yudenko, Sofiya. 2017. Formální dobrovolnictví rusky mluvících cizinců v České republice a zkušenost zapojení se do místní společnosti. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce PhDr. Tereza Pospíšilová, MA, Ph.D.

Zijderveld, Anton C. 1995. "Humor, Laughter, and Sociological Theory." *Sociological Forum* [online] 10 (2): 341-345 [cit. 25. 04. 2020]. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/684995>>.

Zijderveld, Anton. 1982. *Reality in a Looking-glass: Rationality through an Analysis of Traditional Folly*. London: Routledge and Kegan Paul.

6. 2. OSTATNÍ ZDROJE

Brno i memovy zagovor. Vytváření humorného obsahu. [online] [cit. 21. 04. 2020]. Dostupné z: <https://vk.com/kak_zaplatit_za_musor>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Uznávání zahraničního vzdělání v ČR, tzv. "Nostrifikace". [online] [21. 04. 2020]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/nostifikace>>.

Kdovi Praga Chehija. Rady a odpovědi na otázky týkající se života v Česku. [online] [cit.21. 04. 2020]. Dostupné z: <<https://vk.com/kdovi>>.

Pozor Brno. Tipy a odpovědi na otázky týkající se života v Brně. [online] [cit.21. 04. 2020]. Dostupné z: <<https://vk.com/pozor.brno>>.

Rabota Praga. Hledání práce a pracovníků v Praze a Česku. [online] [cit. 21. 04. 2020]. Dostupné z: <https://vk.com/prague_rabota>.

Ústava Běloruska. [online] [15. 03. 2020]. Dostupné z: <<http://pravo.by/pravovaya-informatsiya/normativnye-dokumenty/konstitutsiya-respubliki-belarus/>>.

Ústava Kazachstánu. [online] [15. 03. 2020]. Dostupné z: <https://www.akorda.kz/ru/official_documents/constitution>.

Druzja Praga. Hledání přátel. [online] [cit. 21. 04. 2020]. Dostupné z: <https://vk.com/drug_prg>.

Západočeská univerzita. Mobilitní program INTER. [online] [22. 04. 2020]. Dostupné z: <https://international.zcu.cz/freemovers/mobilitni_program/>.

Podebrady.ru. 8 prichin vybrat' Chehiji. [online] [cit. 21. 04. 2020]. Dostupné z: <<https://www.podebrady.ru/2009/12/06/proc/>>.

7. SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Sépiák Chobotnice

Obrázek 2 - Padouch Rhino

Obrázek 3 – Kocouři

Obrázek 4 - Seriál Brigada

Obrázek 5 - Žabák Kermit

Obrázek 6 – Spider-Man

8. PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Tabulka 1: VŠ – studenti-cizinci podle formy a typu studijního programu – podle vysoké školy/fakulty, rok 2000

VŠ – studenti - cizinci podle formy a typu studijního programu – podle vysoké školy/fakulty
k 31.12.
stav SIMSu k 20.1.2020

Zřizovatel Vysoká škola Fakulta	Studenti (fyzické osoby) celkem										
	celkem	v prezenčním studiu					v distančním a kombinovaném studiu				
		celkem	bakalář- ském	v typu studijního programu magister- ském(2)	magister- ském(1)	doktor- ském	celkem	bakalář- ském	v typu studijního programu magister- ském(2)	magister- ském(1)	doktor- ském
00000 všechny veřejné a soukromé VŠ	7 013	6 305	654	4 970	175	548	724	93	102	2	528
10000 všechny veřejné VŠ	6 895	6 194	543	4 970	175	548	717	86	102	2	528
11000 Univerzita Karlova v Praze	2 740	2 463	197	1 961	42	270	285	7	34	-	244

Zdroj: Odbor analyticko-statistický. [online] Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [14. 04. 2020]. Dostupné z: <https://dsia.msmt.cz//vystupy/vu_vs.html>.

Příloha č. 2

Tabulka 2: VŠ – studenti-cizinci podle formy a typu studujícího programu – podle vysoké školy/fakulty, rok 2010

VŠ – studenti - cizinci podle formy a typu studijního programu – podle vysoké školy/fakulty
k 31.12.
stav SIMSu k 20.1.2020

Zřizovatel Vysoká škola Fakulta	Studenti (fyzické osoby) celkem										
	celkem	v prezenčním studiu					v distančním a kombinovaném studiu				
		celkem	bakalář- ském	magister- ském(2)	magisterském naváz.	doktor- ském	celkem	bakalář- ském	magister- ském(2)	magisterském naváz.	doktor- ském
00000 všechny veřejné a soukromé VŠ	37 497	28 158	14 903	6 375	5 435	1 661	9 574	5 337	25	2 878	1 345
11000 Univerzita Karlova v Praze	6 818	6 084	1 388	3 415	766	560	755	138	5	46	566

Zdroj: Odbor analyticko-statistický. [online] Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [14. 04. 2020]. Dostupné z: <https://dsia.msmt.cz//vystupy/vu_vs.html>.

Příloha č. 3

Tabulka 3: VŠ – studenti-cizinci podle formy a typu studujícího programu – podle vysoké školy/fakulty, rok 2019

VŠ – studenti - cizinci podle formy a typu studijního programu – podle vysoké školy/fakulty
k 31.12.
stav SIMSu k 20.1.2020

Zřizovatel Vysoká škola Fakulta	Studenti (fyzické osoby) celkem										
	celkem	v prezenčním studiu					v distančním a kombinovaném studiu				
		celkem	bakalář- ském	magister- ském(2)	magisterském naváz.	doktor- ském	celkem	bakalář- ském	magister- ském(2)	magisterském naváz.	doktor- ském
00000 všechny veřejné a soukromé VŠ	46 441	42 039	21 125	7 425	10 255	3 334	4 522	1 793	7	1 364	1 362
11000 Univerzita Karlova	9 021	8 401	1 818	3 996	1 510	1 101	833	91	4	70	488

Zdroj: Odbor analyticko-statistický. [online] Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [14. 04. 2020]. Dostupné z: <https://dsia.msmt.cz//vystupy/vu_vs.html>.

Příloha č. 4 Otázky k rozhovoru

Odkud jsi přijel?

Proč jsi se rozhodl studovat v Česku?

Kde studuješ a v jakém kurzu?

Proč jsi přispěl k *Brno i memovy zagovor*?

Přispěl jsi k druhým skupinám spojených s Českem? Jaké? Na Facebooku, VKontakte nebo jiné sociální sítě?

Přispěl jsi ke skupinám v češtině? Novinové nebo humorné?

S kým se ve volném čase bavíš?

Žádáš o pomoc své České kolegům na univerzitě?

Komunikuješ se svými spolužáky ve volném čase?

Liší se český a ruský humor?

Jaké humorné příspěvky na sociálních sítích tebe obvykle zajímají?

Jaké humorné skupiny by doporučil?

Jakým příspěvkům dáváš *lajk*?

Jaké příspěvky sdílíš?

Jaký příspěvek byste nejraději komentoval?

9. RESUME

The topic of my bachelor thesis is “Adaptation of Russian-speaking students in the Czech environment.” To research this topic, I focused on the analysis of students' communication behavior on social networks. Feelings of loneliness and possible exclusivity, unavailability of social interaction in a new place, and most importantly the lack of language skills forces students to join groups where they do not feel language and cultural barriers. Humorous communication in such groups reflects the problems students face during adaptation process.

Research was carried out using multimodal semiotic analysis arising from social semiotics and sociolinguistics on the materials of the humorous group *Brno i memovy zagovor* (Brno and meme conspiracy) on the Russian social network *Vkontakte*. The meme is a new way of communicating that includes image, text, and semantic potential modes. Problems related to language, study, bureaucracy, routine/daily life, self-identification and ethnicity were expressed during the content analysis of memes. The authors (addressees) used such semantic figures as: embodiment, personification, exaggeration and contradiction. To understand the humorous situation, the main thing is that the recipient understands the semantic potential of these memes.

During the analysis of qualitative interviews, it became clear what functions humorous communication between Russian-speaking students performed. Humor carries a missing socializing function - it creates solidarity between the participants of the group and is a way of adapting to various emotions associated with students' problems. Humor also carries the

features of solidarity, border creation, social control and relief during communication on an internet group.

The topic of the importance of humor in the context of migration, especially student migration in the Czech Republic, is not deeply explored. Further research on this topic could enable a deeper understanding of the ways and processes of possible socialization of foreign students in the Czech Republic. In my opinion, the model used in this work can be applied to various groups of students abroad, not only Russian-speaking, and not only in the Czech Republic. In a similar way, various humorous groups of foreign students can be explored on social networks, for example Czechs studying abroad.